

MARIANNA GRETA

**Katedra Integracji Europejskiej i Marketingu Międzynarodowego
Politechnika Łódzka**

EUROREGION BESKIDY JAKO STYMULATOR ROZWOJU – ANALIZA NA PRZYKŁADZIE TURYSTYKI

Opracowanie obejmuje trzy części, tj. ogólną i dwie szczegółowe. W części ogólnej przedstawiono turystykę jako gałąź gospodarki, jej rodzaje i funkcje, odnosząc je jednocześnie do aspektu euroregionalnego.

Część szczegółowa dotyczy Euroregionu Beskidy i jego specyfiki rozwojowej oraz aktywności unijnej pomocy strukturalnej w formie wybranych projektów o znaczeniu i charakterze turystycznym.

Powołanie u styku granic trzech krajów (Polska – Czechy – Słowacja) struktury euroregionu zaaktywizowało potencjał endogeniczny tego peryferyjnego obszaru, który ma szanse poprzez turystykę włączyć się w realizację wyzwań smart specialisation.

1. Wstęp

Euroregiony stały się stałym i ważnym elementem europejskich procesów integracyjnych, wzbudzając duże zainteresowanie w światowych ugrupowaniach integracyjnych. Mimo to wciąż należą do struktur wywołujących wiele emocji pozytywnych tam, gdzie są znane oraz emocji różnych – do negatywnych włącznie – tam, gdzie są nieznane. Powoduje to, iż ciągle podlegają dyskusjom i są przedmiotem badań oraz licznych obserwacji pod kątem naukowym. Odnosi się to także do polskich euroregionów, które „obficie zagościły” na wszystkich polskich pograniczach i to nie tylko z nazwy. Od samego początku stały się one aktywnymi uczestnikami życia gospodarczego we wszystkich jego płaszczyznach, a to ze względu na swą wielofunkcyjność. Owa wielofunkcyjność to przede wszystkim koncentrowanie się na rozwoju różnych gałęzi gospodarki wynikających między innymi z wewnętrznej zasobności, czyli endogenicznych czynników rozwojowych.

Polskie euroregiony na południowej granicy mają szczególne predyspozycje dla rozwoju turystyki i to w różnych jej formach i funkcjach, przyczyniając się

w ten sposób do rozwoju gospodarczego obszarów peryferyjnych. Dodatkowym atutem euroregionalnym w tej mierze są naturalne „przyrodnicze” cechy euroregionu, który sam w sobie ma wpisane funkcje marketingowe nieodzowne dla działalności turystycznej.

Opracowanie to ma na celu przedstawienie wybranego euroregionu w jego funkcjach turystycznych i w znaczeniu dla wychodzenia z peryferyjności i zaścianka. Realizację powyższego celu podjęto opisując następujące zagadnienia:

- turystykę jako gałąź gospodarki, jej rodzaje i funkcje,
- specyfikę euroregionu w ogóle i Euroregionu Beskidy jako konkretnego przykładu,
- wybrane projekty dofinansowywane z unijnej pomocy strukturalnej służące Euroregionowi Beskidy w jego turystycznym wymiarze.

2. Turystyka w gospodarce narodowej w aspekcie euroregionalnym – rodzaje i funkcje

Turystyka ma swoje szerokie definiowanie w literaturze tak polskiej, jak i zagranicznej. Opierając się na tej bogatej literaturze, ale ujmując definicję w euroregionalnym wymiarze i potrzebach, można powiedzieć, iż turystyka stanowi złożony i ciekawy spłot powiązań i zjawisk, jakie pojawiają się za pośrednictwem ludzi przygotowujących z jednej strony grunt turystyczny, a z drugiej ściągający ludzi i organizujący ich pobyt w różnym celu¹. Opierając się na polskiej literaturze, dość interesujące na „potrzeby” euroregionalne wydaje się interpretowanie turystyki jako całokształtu zjawisk ruchliwości przestrzennej związanej z dobrowolną, czasową zmianą miejsca pobytu, rytmu i środowiska życia oraz wejście w styczność osobistą ze środowiskiem odwiedzonym (przyrodniczym, kulturowym bądź społecznym) [2, s. 30]. A wszystkie te procesy mają miejsce na określonym geograficznie i uwarunkowanym naturalnymi czynnikami rozwojowymi obszarze, który w tym przypadku jest euroregionem. Turystyka jest sposobem realizacji aktywności ludzkiej i łączy się ze zmianą codziennego rytmu życia przez wchodzenie w kontakty międzyludzkie, czy to kulturowe, społeczne, przyrodnicze, czy nawet gospodarcze, jak to ma miejsce w euroregionach. I chociaż w potocznym rozumieniu turystykę łączymy raczej z wypoczynkiem, z tym, iż dany obszar „wabi” nas swoją „urodą”, jednak w analizie naukowej doszukujemy się różnych motywacji w tym względzie, co dalej skutkuje różnymi jej rodzajami. Bliższe informacje na ten temat zebrano w tabeli 1.

¹ Wzorowano się na definicji ogólnej zawartej w [1, s. 27].

Tabela 1. Motywacje, cele i rodzaje turystyki

Motywacje i cele turystyki	Rodzaje turystyki
– zarobkowe, – pracy twórczej, – rodzinne, – religijne, – sportowe; – naukowe (w tym udział w konferencjach, sympozjach, stażach, stypendiach), – zdrowotne (profilaktyka, rehabilitacja), – poznawcze przez kontakt z kulturą, przyrodą, życiem społecznym, – rekreacyjno-wypoczynkowe	– zdrowotna, – krajoznawcza, – religijno-pielgrzymkowa, – sportowa, – naukowa, – zdrowotna, – kulturowa, – wypoczynkowa

Źródło: opracowanie własne na podstawie:[3, s. 22 i dalsze].

Oczywiście w tabeli 1 przytoczono jedną z wielu klasyfikacji, gdyż można to czynić uwzględniając różne kryteria, ale nie to jest celem głównym opracowania. Tutaj klasyfikacje i motywacje turystyki mają charakter pomocniczy w kontekście znaczenia euroregionu. Jednak wydaje się również interesujące uwzględnienie turystyki w euroregionie w kontekście biznesowym, etnicznym, ekologicznym czy motywacyjnym, o czym informuje tabela 2.

Tabela 2. Wybrane rodzaje turystyki ważne w kontekście euroregionalnym

Lp.	Rodzaje turystyki	Krótką charakterystyka
1	Turystyka biznesowa	Ma podłoże służbowe w ramach pracy zawodowej i wykazuje znacznie mniejszą wrażliwość na czynniki decydujące o wyjazdach, jak np. poziom dochodów, ceny, sezonowość, czas wolny. Różni się od innych rodzajów jakością, zakresem usług, pozyskiwaniem klientów. Jest segmentem rynku turystycznego o dużej dynamice, dyskrecji, trwałości i ekspansji. W kontekście euroregionalnym obejmuje wspólne podejmowanie przedsięwzięcia przyczyniając się do rozwoju obszaru objętego strukturą euroregionu.
2	Turystyka kongresowa	Wiąże się z wyjazdami na konferencje, sympozja czy seminaria. Uczestnikami są zazwyczaj naukowcy, politycy, członkowie organizacji społecznych, gospodarczych, kulturowych, sportowych itp. Jej obsługą zajmują się wyspecjalizowane instytucje i ma ona charakter raczej elitarny, krótkoterminowy i grupowy. Ze względu na charakter współpracy euroregionalnej jest ona codziennością na każdym z tego typu obszarów.

3	Turystyka motywacyjna	Organizowana jest przez pracodawców dla swoich pracowników, może być formą nagrody za sukces bądź rodzajem zachęty na przyszłość. U uczestników wzbudza więc uczucie wdzięczności i lojalności wobec własnej firmy. Ten typ turystyki traktowany jest dziś jako jeden z elementów nowoczesnego zarządzania oraz kształtowania stosunków międzyludzkich w przedsiębiorstwie. Zdominowała ona również przedsiębiorczość euroregionalną stając się jej trwałym i koniecznym elementem rozwojowym.
4	Turystyka etniczna	W tradycyjnym definicyjnym rozumieniu odnosi się do turystyki międzynarodowej i wiąże się z powrotem na „ojczyzny łono”. Wiąże się z nią ściśle zjawisko diaspory, rozumiane jako rozproszenie danej narodowości na obczyźnie oraz powstanie grup etnicznych na emigracji. Jest formą więzi z krajem ojczystym. W euroregionie ma ona nieco inny charakter gdyż nie międzynarodowy, ale lokalny i ma na celu obronę tożsamości, gwary, religii, kultury.
5	Turystyka alternatywna	W minimalnym stopniu ingeruje w środowisko przyrodnicze, zapewnia kontakt z naturą i lokalną społecznością, przeciwstawia się turystyce masowej i komercyjnej. Jej lokalny charakter sprawia, iż dominuje w strukturze euroregionalnej.
6	Ekoturystyka (turystyka ekologiczna)	Aktywnie zbliża do natury i jest adekwatna do walorów środowiska przyrodniczego. Uwzględnia walory środowiska naturalnego oraz dobro miejscowej ludności, co też jest celem powołania i funkcjonowania euroregionu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie [4, s. 45 i dalsze; 5, ss. 40-46; 6, ss. 93-100].

Już to fragmentaryczne zestawienie opisywane za pośrednictwem powyższych tabel świadczy o wieloaspektowości i interdyscyplinarności turystyki, gdyż można ją rozpatrywać zarówno w kontekście psychologiczno-społecznym, przestrzennym, kulturowym czy ekonomicznym. W opracowaniu tym uwzględniamy nowy aspekt (dotychczas mało rozpoznawany i eksponowany), który można by nazwać euroregionalnym, w którym schodzą się i łączą wszystkie powyższe. Świadczy to też o wieloaspektowości struktury euroregionalnej. Z jednej strony euroregion jest bowiem strukturą turystyczną dla stron partnerów (turystyka euroregionalna wewnętrzna), a z drugiej przez euroregionalizację „wydobywa się” i uzewnętrznia naturalne walory turystyczne obszaru wciąż wzbogacając ofertę usługową turystyczną na zewnątrz (turystyka euroregionalna zewnętrzna).

Jest to o tyle istotne, gdyż generalnie turystyka oddziałuje znacząco na gospodarkę kraju. Syntetycznym wskaźnikiem w tym względzie jest udział przychodów z turystyki w bilansie handlowym, a zwłaszcza udział relacji do przychodów i rozchodów z tytułu obrotu towarami i usługami. Tak więc

turystyka euroregionalna, zwłaszcza zewnętrzna, może w dużym stopniu pozytywnie wpływać na kształtowanie owych wielkości.

W dalszym fragmencie opracowania nastąpi przybliżenie fenomenu euroregionu ze szczególnym uwzględnieniem Euroregionu Beskidy.

3. Cele euroregionalne. Charakterystyka Euroregionu Beskidy

Euroregiony jako zorganizowane struktury współpracy transgranicznej zaczęły powstawać z inicjatywy niemieckiej wraz z początkiem Wspólnot Europejskich i miały stanowić „laboratorium” dla testowania i wdrażania integracji w Europie, aby łagodzić konflikty, umacniać więzi międzyludzkie, promować tożsamość i kulturę regionu i Europy. Wyzwania powyższe stały się też celami priorytetowymi euroregionów zachodnoniemieckich, a potem polskich, chociaż zaczęły również dochodzić inne cele szczegółowe, które konkretyzowały się w ramach rozwoju euroregionów i ich endogenicznego bogactwa. W literaturze przedmiotu zwykło się spotykać opisywanie następujących celów euroregionalnych:

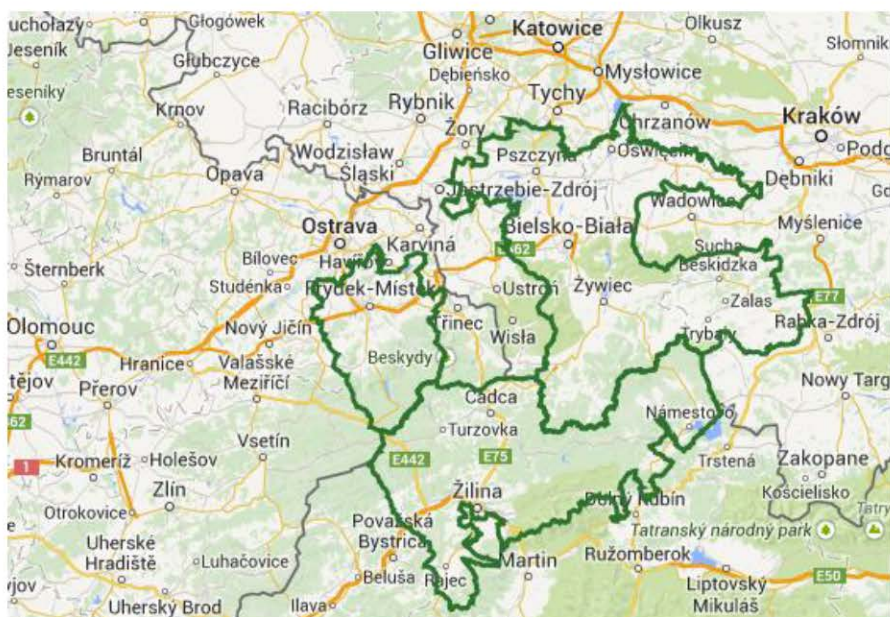
- zmiany charakteru granic i przezwyciężanie uregulowań państwowych dotyczących nieprzenikalności granic,
- umacnianie więzi gospodarczych i społeczno-kulturowych,
- czynienie ze zdecentralizowanych regionów siły napędowej współpracy ponadgranicznej,
- ułatwienie realizacji europejskiej polityki zagospodarowania przestrzennego,
- usuwanie przeszkód i nierówności ekonomicznych i infrastrukturalnych,
- określanie metod rozwiązywania problemów, przejawów niedorozwoju i uciążliwości charakterystycznych dla obszarów peryferyjnych,
- formułowanie zasad budowy podstaw wzajemnego zaufania i współpracy między instytucjami europejskimi,
- budowanie i utrwalanie wzajemnych więzi [7, s. 47 i dalsze].

Cele te dotyczą także Euroregionu Beskidy, ale mają na jego terenie charakter dostosowany do specyfiki obszaru. Euroregion Beskidy powołany w czerwcu 2000 roku na polsko-czesko-słowackim pograniczu należy do młodych struktur tego typu i jest także jednym z najmłodszych polskich euroregionów o stosunkowo niezbyt dużej powierzchni. Podstawowe dane statystyczne zawiera poniższa tabela (tabela 3), a ilustrację usytuowania dołączona mapa (rys. 1).

Tabela 3. Podstawowe dane statystyczne o Euroregionie Beskidy

Część euroregionu	Powierzchnia [km ²]	Ludność
Część polska z siedzibą Bielsko-Biala	3 037	720 000
Część czeska z siedzibą Frydek-Místek	972	161 000
Część słowacka z siedzibą Žilina	2 083	295 500
Całkowity obszar euroregionu	6 092	1 176 500

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji uzyskanych w polskiej siedzibie euroregionu w Bielsku-Białej – czerwiec 2014 r.



Rys. 1. Mapa Euroregionu Beskidy

Źródło: [8].

W granicach Polski euroregion zrzesza 34 gminy i miasto na prawach powiatu – Bielsko-Białą. Gminy te są położone w powiatach: bielskim, żywieckim, pszczyńskim, suskim, wadowickim, oświęcimskim i myślenickim na terenie województwa śląskiego i małopolskiego, do najbardziej zeuroregionalizowanych należy zaś powiat żywiecki oraz bielski.

Charakterystykę obszaru euroregionalnego można przeprowadzić m.in. w kontekście społecznym, gospodarczym i przyrodniczym, co też czyni Autorka, odnosząc się do polskiej części euroregionu.

W aspekcie społecznym dadzą się zaobserwować m. in. następujące prawidłowości:

- dość wysoka gęstość zaludnienia (435 osób na km²), największa w Bielsku-Białej oraz powiatach ziemskich bielskim, żywieckim i suskim,
- stosunkowo duży udział w grupach wiekowych ludności w wieku przedprodukcyjnym (29,2%, przy średniej krajowej 26,4%),
- korzystny przyrost naturalny (2 promile przy średniej krajowej 0,8),
- udział ludności w wieku produkcyjnym wynosi 58,4% i jest nieco niższy od średniej krajowej (59,5%) oraz średniej dla Małopolski (58,6%) i dla Śląska (63%), natomiast ludność w wieku poprodukcyjnym wynosi tu 12,4%,
- podobnie jak w całym kraju do rangi problemu urosło bezrobocie, ale nie przekracza wskaźników krajowych.

W aspekcie gospodarczym dadzą się zaobserwować następujące prawidłowości i tendencje rozwojowe:

- najwyższa koncentracja środków trwałych występuje w przemyśle, budownictwie i w usługach, a stosunkowo niska w rolnictwie, leśnictwie i rybołówstwie,
- rolnictwo dominuje w powiecie suskim i żywieckim,
- występuje duży udział usług w sektorze zatrudnienia (w wielu przypadkach przekracza 50%, taka sytuacja dotyczy głównie Bielska-Białej),
- wysokość PKB przypadająca na 1 mieszkańca jest zróżnicowana, ale najwyższa w dużych ośrodkach miejskich, tj. bielskim i żywieckim, w tych też regionach notuje się najwyższe nakłady inwestycyjne ponoszone przez przedsiębiorstwa,
- niskie koszty siły roboczej na obszarach wiejskich oraz trudny dostęp do kapitału obniżają skłonność do ponoszenia inwestycji, ale występują tu też okoliczności i uwarunkowania naturalne do promowania rozwoju rolnictwa,
- obiecujące i wzrastające znaczenie rysuje się dla usług turystycznych, rekreacji i wypoczynku, zważywszy na uwarunkowania naturalne, tradycje, doświadczenia oraz obserwowane tendencje, które coraz wyraźniej są widoczne od chwili rozwoju procesów euroregionalizacyjnych,
- euroregionalizacja w połączeniu z potencjałem i tradycjami rolniczymi w wielu gminach i powiatach zapoczątkowała agroturystykę,
- przez obszar euroregionu przebiegają ważne korytarze transportowe (np. od granicy z Niemcami aż po Ukrainę, czy korytarz w obrębie aglomeracji górnośląskiej),
- uzupełnieniem wyżej wymienionych są trasy drogowe i kolejowe przebiegające głównie w układzie południkowym, przecinające granice państwa; należą do nich: międzynarodowa droga E-67(8) – Warszawa – Wrocław – Kłodzko – Kudowa-Zdrój, międzynarodowa droga E-65(3) – Świnoujście – Zielona Góra – Legnica – Jelenia Góra – Jakuszyce (planowane jest podniesienie rangi – droga ekspresowa oraz połączenie z czeską autostradą

D-11 w Lubawce), linia kolejowa Wrocław – Kłodzko – Międzyzylesie C-593 (Praga).

W aspekcie przyrodniczym dadzą się zaobserwować następujące prawidłowości i uwarunkowania:

- siłą regionu jest wysoka atrakcyjność środowiskowa mająca swoje wielokierunkowe konsekwencje m.in. w aspekcie możliwości rozwoju gospodarczego,
- w zakresie ochrony środowiska obserwowane są zarówno zjawiska korzystne, jak i niepokojące, niektóre ulegają systematycznej poprawie dzięki restrukturyzacji przemysłu, a nawet likwidacji przedsiębiorstw najbardziej uciążliwych dla środowiska,
- trudności w zakresie przywrócenia równowagi biologicznej tam, gdzie zachwiał ją wysoki poziom urbanizacji i industrializacji (np. zdegradowanie powierzchni leśnych, niewłaściwe gospodarowanie odpadami, degradacja krajobrazu w wyniku realizowanych inwestycji gospodarczych bądź mieszkaniowych),
- problemy ekologiczne dotyczą wszystkich części regionu, a nie tylko tych najbardziej uprzemysłowionych i są w konflikcie z postulowanym rozwojem funkcji turystycznych,
- cechą charakterystyczną jest duża ilość obszarów ustawowo chronionych, do najważniejszych należą: Babiogórski Park Narodowy, wpisany w 1977 roku na listę Światowych Rezerwatów Biosfery, Żywiecki Park Krajobrazowy oraz przyległe tereny Żywiecczyny i Orawy oraz Krysuce na Słowacji.²

4. Aktywność pomocy strukturalnej w euroregionie

Pomoc strukturalna na obszarze objętym euroregionalizacją datuje swoją szczególną intensyfikację od polskiego członkostwa w Unii Europejskiej (UE). Wtedy bowiem zaczęły tu trafiać praktycznie wszystkie możliwe dotacje unijne z funduszy strukturalnych i instrumentów finansowych w postaci inicjatyw wspólnotowych. W omawianym euroregionie przyjęto wówczas grupę tzw. celów strategicznych, do realizacji których określono cele cząstkowe oraz kierunki działań. Owe cele strategiczne to:

- rozwój procesów integrujących społeczności Euroregionu Beskidy i budujących demokrację lokalną,
- rozwój gospodarczy aktywowany szczególnie przez budowanie transgranicznych powiązań kooperacyjnych,
- dbanie o bogactwo zasobów przyrody i ochrona środowiska,

² Aspekt społeczny, gospodarczy i przyrodniczy opracowano na podstawie [9, 10, 11, 12, 13].

- optymalny rozwój potencjału ludzkiego i podniesienie jakości życia mieszkańców euroregionu.

We wszystkich tych celach strategicznych występuje problem dotyczący rozwoju turystyki, rekreacji i wypoczynku (oprócz wielu innych). A zatem wybrano i opisano w tabeli 4 te cele cząstkowe i przedsięwzięcia realizowane w ramach poszczególnych celów strategicznych, które wprost i bezpośrednio służą rozwojowi turystyki.

Tabela 4. Cele cząstkowe i działania w ramach celów strategicznych ukierunkowane bezpośrednio na turystykę

Cel strategiczny I – Rozwój procesów integrujących społeczności Euroregionu Beskidy i budujących demokrację lokalną	
Cele cząstkowe: – pozyskiwanie partnerów zagranicznych do wspólnych projektów międzyregionalnych i międzygminnych, – promowanie kontaktów kulturowych i gospodarczych, – inicjowanie i wzmacnianie współpracy dla podniesienia pozycji konkurencyjnej euroregionu względem UE, – prowadzenie skutecznego marketingu regionalnego promującego obszar euroregionu jako atrakcyjnej lokalizacji do zamieszkania, biznesu, przyciągania kapitału zagranicznego, a także rekreacji i wypoczynku	Kierunkowe działania: – wspólne programy międzynarodowe, – budowa struktur współpracy transgranicznej, – tworzenie zaplecza intelektualnego i organizacyjnego dla intensyfikacji uczestnictwa euroregionu w organizacjach międzynarodowych o charakterze regionalnym, – stworzenie platformy wymiany doświadczeń w zakresie pisania projektów
Cel strategiczny II – Rozwój gospodarczy aktywowany przez budowanie transgranicznych powiązań kooperacyjnych	
Cele cząstkowe: – rozwój współpracy w zakresie specjalizacji i dywersyfikacji produktów i usług, – wspieranie wykorzystania zasobów naturalnych i czynników rozwoju endogenicznego, – tworzenie optymalnych warunków dla rozwoju turystyki, – wzrost liczby małych i średnich przedsiębiorstw w branżach przyszłościowych czerpiących siłę z zasobów naturalnych, – zbudowanie zintegrowanego systemu promocji euroregionu, – rozbudowanie komplementarnej infrastruktury turystycznej (w tym ścieżki rowerowe, spacerowe i inne atrakcje turystyczne)	Kierunkowe działania: – budowa i realizacja infrastruktury obsługi ruchu turystycznego, w tym głównie bazy turystycznej całorocznej oraz urządzeń obsługi turystyki kwalifikowanej, – tworzenie i promocja produktu turystycznego euroregionu, – organizacja zaplecza instytucjonalnego dla działalności turystycznej, w tym aktywizacja lokalnych i regionalnych organizacji turystycznych na obszarach przygranicznych, – kształcenie kadr dla turystyki i agroturystyki, – budowa systemu informacji turystycznej

Cel strategiczny III – Dbanie o bogactwo zasobów środowiska	
Cele częściowe: – promowanie budowy systemów energetycznych opartych na odnawialnych źródłach energii, – produkcja zdrowej żywności, – zmniejszanie zanieczyszczeń środowiska, – zachowanie terenów cennych pod względem przyrodniczym, – racjonalizacja ochrony środowiska, – utworzenie systemu kształtowania i wykorzystania zasobów wodnych, – uporządkowanie i wdrożenie systemu gospodarki odpadami	Kierunkowe działania: – wzmocnienie form ochrony przyrody, – rewitalizacja krajobrazu na obszarach intensywnej penetracji turystycznej, – redukcja hałasu komunikacyjnego, – monitoring środowiska w zakresie wód, emisji zanieczyszczeń do powietrza, przyrody żywej, zagrożeń ekologicznych, – koordynacja i udział w programach waloryzacji przyrodniczej
Cel strategiczny IV – Optymalny rozwój potencjału ludzkiego i podniesienie jakości życia mieszkańców euroregionu	
Cele częściowe: – zwiększenie uczestnictwa mieszkańców w kulturze i świadomym gospodarowaniu rozwojem regionu, – poprawa oferty i tworzenie warunków dla rozwoju sportu, rekreacji i turystyki, – wspieranie wielokulturowej edukacji, w tym w kierunku znajomości własnego terenu i jego walorów	Kierunkowe działania: – wspieranie budowy rekreacyjnych tras rowerowych i konnych, – wykorzystanie wód geotermalnych do celów rekreacyjnych, – zwiększanie dostępu do regionalnych środków masowego przekazu, – przedsięwzięcia na rzecz dziedzictwa kulturowego regionu

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Strategia Euroregionu Beskidy, Katalog: Beskidy. Bezgraniczna Energia, Folder podsumowujący dziesięcioletnią działalność Euroregionu Beskidy dostępnych za pośrednictwem [9] oraz bezpośrednich wywiadów w biurze polskiej części euroregionu.

Oczywiście cała lista celów częściowych i działań kierunkowych jest znacznie dłuższa, tu wskazano na te interesujące z punktu widzenia celu opracowania. I tak w każdej grupie celów strategicznych dominują zagadnienia turystyczne, co jest dość oczywiste, gdyż obszar euroregionalny jest „genetycznie wyposażony” w warunki dla rozwoju turystyki, a zorganizowana struktura euroregionu pomaga akcentować i realizować rozwój obszaru przez turystykę. W celu strategicznym II, który ma charakter wzbudzania przedsiębiorczości turystyka jest traktowana jako priorytetowa dziedzina rozwoju gospodarczego o konkurencyjnym znaczeniu dla regionu. Z kolei w celu strategicznym III dotyczącym ochrony środowiska działania są ukierunkowane na ochronę środowiska w kierunku waloryzacji przyrodniczo-turystycznej.

Turystyka również jest obecna w pozostałych celach strategicznych (I i IV), gdzie obejmuje m.in. marketing euroregionu jako regionu atrakcyjnego dla rekreacji i wypoczynku. Priorytetowość celów na rzecz turystyki powoduje, iż podejmowane konkretne działania i przedsięwzięcia są jej podporządkowane. W ten sposób uwidacznia się też znaczenie potencjału wewnętrznego regionu dla kształtowania jego kierunków rozwojowych wobec wyzwań konkurencyjności i smart specialisation, które zdominowały unijny program rozwojowy w formie Strategii Europa 2020.

Nadrzędność dla turystyki w euroregionie spowodowała, iż pomoc strukturalna z UE jest realizowana głównie w projektach na rzecz turystyki i walorów przyrodniczych, zarówno polskiej, jak i słowackiej oraz czeskiej części transgranicznego obszaru. W tabelach 5 i 6 opisano wybrane projekty realizowane w polsko-czesko-słowackim partnerstwie transgranicznym oraz wybrane projekty partnerskie w Polsce z inicjatywy samego euroregionu.

Tabela 5. Wybrane projekty realizowane w Euroregionie Beskidy z dofinansowania na lata 2007-2013 w polsko-czesko-słowackim partnerstwie

Lp.	Nazwa projektu	Krótki opis celów projektu
1	Dom Beskidzki na pograniczu polsko-słowackim	Był realizowany wspólnie ze słowackim partnerem z dofinansowaniem z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) (85%). Jego celem było zacieśnienie więzi społecznych między partnerami przygranicznymi przez promowanie kultury, tradycji, tożsamości, poczucia przynależności regionalnej.
2	Poznajemy wspólnie Euroregion Beskidy i jego główne miasta	Był realizowany wspólnie z czeskim partnerem z dofinansowaniem z EFRR (85%). W ramach jego realizacji nagrano 18 odcinków reportaży z zakresu sportu, turystyki i kultury eksponujących ciekawe miejsca i interesujące osobowości regionu.
3	10 lat z Euroregionem Beskidy	Był realizowany wspólnie z dofinansowaniem z EFRR (85%). W 2010 roku przypadał jubileusz 10-lecia funkcjonowania euroregionu, a projekt objął dofinansowanie szeregu imprez sportowo-rekreacyjnych, działań promocyjnych i edukacyjnych wśród społeczności lokalnej.
4	Promujemy Euroregion Beskidy	Był realizowany wspólnie z czeskim partnerem z dofinansowaniem z EFRR (85%). Głównym celem projektu było promowanie obszaru jako atrakcyjnego pod względem turystyczno-krajoznawczym i społeczno-kulturowym.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Strategia Euroregionu Beskidy, Katalog: Beskidy. Bezgraniczna Energia, Folder podsumowujący dziesięcioletnią działalność Euroregionu Beskidy* dostępnych za pośrednictwem [9] oraz bezpośrednich wywiadów w biurze polskiej części euroregionu.

Tabela 6. Wybrane projekty partnerskie realizowane z inicjatywy euroregionu

Lp.	Nazwa projektu	Krótki opis celów projektu
1	Tym razem Śląskie	Projekt był realizowany przez euroregion, Związek Gmin Jurajskich, Stowarzyszenie Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza”, Związek Gmin i Powiatów Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego z siedzibą w Rybniku. Partnerzy brali udział w targach turystycznych w kraju i za granicą, publikowali materiały informacyjno-promocyjne.
2	Śląskie – pozytywna energia Promocja turystyczna województwa śląskiego na targach krajowych	Projekt był realizowany przez partnerów jw. W ramach projektu przeprowadzono 14 kampanii promocyjnych, m.in. przez wystawianie stoiska regionalnego na targach turystycznych. Projekt jest przedsięwzięciem reprezentującym całkowitą ofertę turystyczną regionu i realizuje plan wizerunkowy województwa oparty o markę Śląskie – pozytywna energia” i zapewnia najwyższą efektywność działań promocyjnych.
3	Śląski System Informacji Turystycznej	Projekt był realizowany przez Śląską Organizację Turystyczną w Katowicach wraz z Euroregionem Beskidy. Celem było stworzenie i rozwój Śląskiego Systemu Informacji Turystycznej obejmującego obszar analogowy i cyfrowy.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Strategia Euroregionu Beskidy, Katalog: Beskidy. Bezgraniczna Energia, Folder podsumowujący dziesięcioletnią działalność Euroregionu Beskidy dostępnych za pośrednictwem [9] oraz bezpośrednich wywiadów w biurze polskiej części euroregionu.

Polsko-słowacki projekt Dom Beskidzki, zapobiegając wynaturzeniom architektonicznym po obu stronach granicy, pomaga zachować „dom beskidzki” dla mieszkańców oraz turystów, „ubierając” go w nowe rozwiązania technologiczne, ale zapewniając tożsamość kulturową, dziedzictwo i maksymalną ochronę środowiska naturalnego.

Polsko-czeskie projekty promują obydwa kraje organizując m.in. wystawy, zawody, turnieje czy też festiwale. Kluczowe znaczenie w tym względzie miał projekt „Promujemy Euroregion Beskidy”, który całkowicie poświęcono eksponowaniu walorów atrakcyjności turystyczno-krajoznawczej oraz społeczno-kulturowej euroregionu.

Kampanie promocyjne, targi turystyczne, wystawy z ofertami turystycznymi, promocja produktów regionalnych zdominowały również projekty partnerskie (tabela 6).

5. Zakończenie

Euroregion Beskidy jest usytuowany na trzech obszarach transgranicznych (polsko-czesko-słowackim), które charakteryzuje wysoka atrakcyjność środowiskowa, będąca główną siłą obszaru oraz podstawą dla rozwoju nowych funkcji gospodarczych.

Za jej przyczyną Euroregion Beskidy zdominowała turystyka w różnych formach:

- turystyka górską piesza jako najczęściej uprawiana forma turystyki kwalifikowanej,
- turystyka narciarska,
- turystyka rowerowa.

To na tym obszarze występuje ciekawe i niepowtarzalne przemieszanie dolin, potoków, jezior, lasów i hal oraz ciekawej architektury starówek miejskich, zamków, pałaców, starych gotyckich kościółków i bogatych muzeów oraz unikalnych skansenów. Stanowią one bogaty potencjał endogeniczny, który został „ożywiony” i wypromowany na nowo, dzięki euroregionalnej strukturze organizacyjnej. Powołanie euroregionu wpłynęło m.in. na lepsze poznanie i dowartościowanie „swego nie znacie”, gdyż łączyło się ze zaktywizowaną pomocą strukturalną z funduszy europejskich, które zaznaczają swoją dynamikę przede wszystkim w euroregionach. Dzięki euroregionalnej pomocy podstawą rozwoju gospodarczego stała się turystyka, która przyczynia się do wzrostu regionalnego PKB i zmniejszania bezrobocia tak dotkliwego na peryferyjnych obszarach granicznych. Dbłość o rozwój usług turystycznych, dziedzictwo i tożsamość dają szansę rozwoju euroregionu jako regionu smart specialisation. Inteligentna specjalizacja zdominowała priorytety strategii rozwojowej UE na najbliższy okres finansowy 2014-2020, stając się wyzwaniem dla polityki regionalnej i jej podmiotów.

Euroregionalna struktura i aktywne uczestnictwo euroregionu w integracji otwierają szanse dla wszelkich rodzajów rozwoju turystyki (biznesowej, krajoznawczej, motywacyjnej, etnicznej, alternatywnej, ekoturystyki), których wpływ na rozwój gospodarczy ma tu znaczenie zasadnicze.

Literatura

- [1] **Kaspar C.:** *Management in Tourismus*, Verlag Paul Haupt, Bern – Stuttgart – Wien, 2005, s. 27.
- [2] **Przeclawski K.:** *Człowiek a turystyka, Zarys socjologii turystyki*, ALBIS Kraków 1996, s. 30.
- [3] **Kowalczyk A.:** *Geografia turystyki*, PWN Warszawa 2002, s. 22 i dalsze.

- [4] **Szwichtenberg A. (red.):** *Podstawy turystyki*, Wyd. Politechnika Koszalińska, Koszalin 2000, s. 45 i dalsze.
- [5] **Gaworecki W.:** *Turystyka*, PWE, Warszawa 2000, s. 40-46.
- [6] **Greta M.:** *Euroregiony a integracja europejska. Wnioski dla Polski*, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2003, s. 93-100.
- [7] **Greta M.:** *Euroregiony polskie w procesie integracji europejskiej oraz w przewyżnianiu peryferyjności i dysproporcji regionalnych*, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2013, s. 47 i dalsze.
- [8] <http://www.mapa.euroregion-beskidy.pl/#/pl/mapa-google/> (10.10.2014).
- [9] <http://www.euroregion-beskidy.pl/pl/> (09.10.2014).
- [10] http://www.euroregion-beskidy.pl/pl/images/stories/publikacje/pl_sk.pdf (01.10.2014).
- [11] <http://www.euroregion-beskidy.pl/pl/images/stories/publikacje/katalog.pdf> (01.10.2014).
- [12] http://www.szkolnictwo.pl/szukaj/Euroregion_Beskidy (09.10.2014).
- [13] <http://www.slaskie.pl/doc/2009/08/12/1250084504.pdf> (01.10.2014).

THE BESKIDY EUROREGION AS THE STIMULUS OF THE DEVELOPMENT – ANALYSIS ON THE EXAMPLE OF THE TOURISM

Summary

The study includes three parts, i.e. one general and two detailed. In the general part a tourism was described as the branch of economy, kinds and functions of the tourism according to the euroregional aspect.

The detailed part is regarding to the Beskidy Euroregion and its' developmental specificity and activities of the EU structural assistance in the form of selected projects of the touristic relevancy and character.

Creating at the joint border of three countries (Poland – the Czech Republic – Slovakia) structure of the peripheral area euroregion which has chances to include, through the tourism, into the realization challenges of smart specialisation.